

regel in de eens zoo bandelooze kermiswereld dan elders. Als een vermeend kwaad de wereld niet uit wil, is het immers beter het in banen te leiden dan het clandestien te zien voortbestaan.

Men vroeg een expert waarom de nog in de 2e helft van de 19e eeuw in aanzien zijnde foire de Neuilly, waar heeren-onder-hooge-hoeden en dames in avondtoilet geen uitzonderingspubliek waren, zoo veranderd was van bezoekers. De expert verklaarde, dat hier de metro de schuldige was: „de ondergrondspoor heeft een zoo groote menigte mannen met petten en vrouwen zonder hoed uitgestort over de kermis, dat de dames der eigen equipages, herhaaldelijk lastig gevallen, maar liever wegbleven.”

Uit dien laatsten glorie-tijd van de kermis dateerde nog de onlangs overleden Cancan-danseress „la Goulue”, die op 17-jarigen leeftijd beroemd en vereerd, zelfs door prinses, zooveel geld verdienend en verterend als ze wilde, reeds op 30-jarigen naar de kermis trok en dieren-temster werd. De schilder Toulouse Lautree, die de uitgaande wereld en de demi-mondaines van dien tijd zoo uitstekend weergaf, beschilderde de voorgevel van haar tent, waar la Goulue, de eens beroemde partner van den danser „Valentin le Désossé”, prijkte als „de schoone Fatma”, „de Odalisque” en als de vermaarde danseres in de quadrille van de beroemde oude Moulin Rouge, vóór den brand. La Goulue bewaarde een speciale vereering voor den schilder: bedelares geworden, nadat ze om haar zieken zoon te verzorgen één voor één haar beesten had moeten verkoopen, het wilde beesten-spel verwisseld had met een... vlooientheater, zij, die eens ruim 100.000 franc in echte Louis d'or in haar kast had liggen, nadat ze haar zoon, haar geld en haar moed verloren had, verklaarde melancoliek: „Toulouse Lautree, ce n'était pas un homme comme les autres, il me grandissait”... Het vóór-doek van haar tent is teruggevonden bij een collectionneur, acht dure schilderijen is het geworden: een kunsthandelaar sneed het groote doek in stukken.

De oudste echte kermissen, foire St.-Laurent, foire St. Germain (slechts in naam herleefd), foire St.-Ovide, etc. zijn verdwenen. De laatste oude kermis-typen sterven uit, de arme zwervers waarvan men vertelt, dat ze egels aten, verdwijnen of hebben met de kermis niets meer uit te staan; de nieuwe kermisklanten hebben nu en dan „la poule au pot”, het door Henry Quatre geprezen welvaartsteeken; ze ambieeren, als elke Fransche kleine burgers ééns hun petite maison de „campagne”....

Was de kermis nu en dan een toevluchtsoord voor gewezen sterren als „la Goulue”, omgekeerd was de kermis de eerste leerschool van kooplieden en tooneelspelers, die elders beter slaagden. Niemand zal beweren, dat het Parijsche tooneel o n t s t o n d op de kermis. Evenals in andere landen bestonden er na de kerkelijke tooneelspelen,*) de particuliere

*) Een besluit van het Parlement v e r b o o d zelfs in 1548 „les drames quares” aan de „Confrères